

**KVALITETSREDOVISNING
FÖR STOCKHOLMS STADS
GRUNDSKOLA
FÖRSKOLEKLASS
SKOLBARNSOMSORG
OBLIGATORISK SÄRSKOLA

LÄSÅRET 2009/2010**

LÄSÅRET 2009/2010

Box 22049, 104 22 Stockholm, Hantverkargatan 2 F
Telefon 08-508 33 000

www.stockholm.se

KVALITETSREDOVISNING FÖR STOCKHOLMS STADS GRUNDSKOLA FÖRSKOLEKLASS SKOLBARNSOMSORG OBLIGATORISK SÄRSKOLA LÄSÅRET 2009/2010.....	1
I INLEDNING	3
II FÖRUTSÄTTNINGAR	3
III UTVECKLINGSOMRÅDEN FRÅN FÖREGÅENDE ÅR.....	4
IV SYSTEMATISKT KVALITETSARBETE	5
V BEDÖMNING AV MÅLUPPFYLLELSE PER LÄROPLANSOMRÅDE	11
1. NORMER OCH VÄRDEN.....	11
1.1 Verksamhetens mål	11
1.2 Analys av resultat samt bedömning av måluppfyllelse	12
2. KUNSKAP OCH LÄRANDE/BEDÖMNING OCH BETYG	13
2.1 Verksamhetens mål	13
2.2 Analys av resultat samt bedömning av måluppfyllelse	13
2.2.1 Meritvärde, behörighet och måluppfyllelse i åk 9	14
2.2.2 Nationella prov	18
2.2.3 Bedömning och betyg.....	24
2.2.4 Resurser och resultat	27
2.2.5 När lärmiljön är otillräcklig.....	29
3. ANSVAR OCH INFLYTANDE	33
3.1 Verksamhetens mål	33
3.2 Analys av resultat samt bedömning av måluppfyllelse	33
4. SAMVERKAN.....	35
4.1 Verksamhetens mål	35
4.2 Analys av resultat samt bedömning av måluppfyllelse	35
VI SAMLAD ANALYS AV KVALITETSREDOVISNINGEN OCH FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER FÖR UTVECKLING	36

I INLEDNING

Utbildningsförvaltningens vision är en skola i världsklass. Med utgångspunkt i detta pågår ett långsiktigt arbete på förvaltningen för att höja kvaliteten i skolan. Denna kvalitetsredovisning är grundskoleavdelningens sammanställning och värdering av det arbete som gjorts under läsåret 2009/2010. Reflektioner görs utifrån den samlade tillgängliga informationen om stadens kommunala grundskolor och utifrån aktuell forskning. Utvecklingsområden identifieras utifrån ambitionen att höja kvaliteten i Stockholm stads grundskolor. Handlingsplan och metoder för uppföljning beskrivs mer utförligt i verksamhetsplanen för 2011.

II FÖRUTSÄTTNINGAR

I Stockholms stad fanns läsåret 2009/2010 116 rektorsområden (143 skolor) inom den kommunala grundskolan. Drygt 60 000 elever fanns inom stadens kommunala grundskolor, vilket innebär drygt 80 procent av det totala antalet elever i grundskoleåldrarna, övriga går i huvudsak i fristående skolor.

Tabell 1: Elevutvecklingen i Stockholm kommunala skolor 2007 – 2009¹

	September 2007	September 2008	September 2009
Grundskola totalt	60 966	60 472	60772
Varav förskoleklass	6 153	6 484	6780
Varav särskola	756	767	733
Skolbarnsomsorg	22 293	23 352	24 670

I tabellen ovan visas förändringarna i elevantal mellan september 2007 och september 2009. Antalet barn i förskoleklass ökade från föregående år med knappt 300 elever och svarar alltså för ökningen av det totala antalet barn i den kommunala grundskolan. Antalet barn i särskola har minskat med 33 barn jämfört med föregående år.

Utvecklingen i förskoleklass visar med stor sannolikhet att den positiva elevutvecklingen kommer att fortsätta genom att skolorna fylls på med barn underifrån. Elevökningen i förskoleklass har minst två förklaringar. Dels har de kommunala grundskolorna utvecklat sin riktade marknadsföring till föräldrarna till blivande förskoleklasselever, dels har det totala antalet sexåringar ökat. Även

---

¹ Siffrorna är hämtade ur Bosko.

den stora ökningen inom skolbarnsomsorgen visar att det är i de lägre årskurserna som antalet elever ökar.

Under läsåret fanns särskoleelever i 70 av stadens kommunala grundskolor. Elever inom obligatoriska särskolan kan antingen gå i särskilda undervisningsgrupper eller vara integrerade i vanliga grundskoleklasser.

I 46 av stadens 143 skolor fanns förberedelseklasser för nyanlända elever. De flesta av skolorna har mer än en förberedelseklass. I dessa skolor har många elever ett annat modersmål. Det finns skolor i staden där över 90 procent av eleverna är berättigade till modersmålsstöd, att jämföra med 38 procent i staden totalt och 18 procent i riket. På vissa skolor deltar 90 procent i svenska som andraspråk. I staden totalt är siffran 19 procent och i riket 8 procent. På 13 skolor har fler än 10 procent av eleverna varit i Sverige kortare tid än två år.

Även in- och utflyttningen är stor vid flera av skolorna i stadens ytterområden. Detta medför bland annat att klassernas elevsammansättning hela tiden förändras något som skolorna hävdar kraftigt försämrar skolans möjligheter till ett gott samlat resultat. På vissa skolor uppger man en elevomsättning på över 40 procent per år.

III UTVECKLINGSOMRÅDEN FRÅN FÖREGÅENDE ÅR

I förra årets kvalitetsredovisning identifierades följande utvecklingsområden:

- Utbildningsförvaltningen utvecklar metoder och arbetssätt för systematisk uppföljning utifrån verktyg för skolutveckling i den pedagogiska revisionen och genom ekonomidialoger med rektorer som saknar en budget i balans.
- Utbildningsförvaltningen utvecklar metoder för att rikta utvecklingsinsatser i syfte att med ökad lärarkompetens uppfylla skolornas kompetensbehov.
- Utbildningsförvaltningen tar fram stödmaterial och utbildningar som stöd till skolornas eget kvalitetsarbete.
- Utbildningsförvaltningen förbereder sig för kommande förändringar i den nya skollagen bland annat genom en översyn av ansvarsroller och elevinflytande.
- Utbildningsförvaltningen samordnar och skapar gemensamma strukturer för hur ny kompetens tas tillvara och sprids till fler för att utveckla en lärande organisation.

Sammantaget har utveckling skett inom samtliga områden och det arbetet fortsätter. Under året har grundskoleavdelningens utvecklingsinsatser blivit mer strategiska, de pedagogiska revisionerna och verktyg för skolutveckling har utvecklats, liksom stödet till rektorer för egen analys på skolnivå.

Utbildningsförvaltningen har utvecklat nya strukturer för ökat erfarenhetsutbyte för pedagoger, t.ex. Pedagog Stockholm och inspirationsplatser.

IV SYSTEMATISKT KVALITETSARBETE

Detta avsnitt inleds med en diskussion kring förutsättningarna för systematiskt kvalitetsarbete. Vidare beskrivs och diskuteras de underlag som använts i redovisningen och de verktyg som utvecklats och använts under läsåret 2009/2010 för att nå en högre kvalitet i grundskolan.

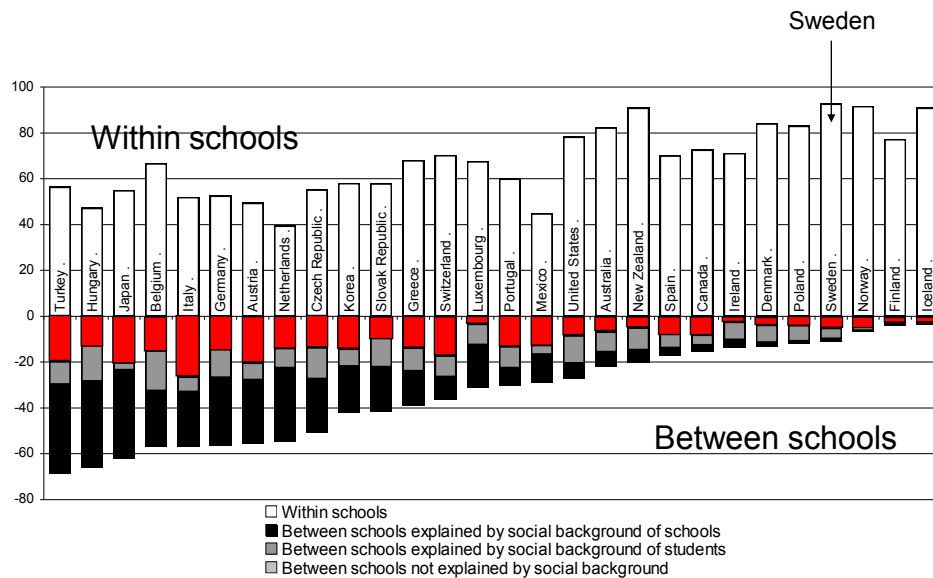
Grundskoleavdelningen på central förvaltning, hädanefter kallad GR-CF har med utgångspunkt i tillgänglig kunskap formulerat en vision och en strategi för hur grundskolan ska utvecklas samt en värdegrund för skolpersonal. Riktningen i detta arbete ligger i linje med Vision 2030, KF:s mål, ILS samt förvaltningens verksamhetsplaner med mål och indikatorer.

Ett genomgripande och strukturerat arbete för att höja kvalitén i Stockholms grundskolor pågår men arbetet har inte pågått tillräckligt länge för att man ska kunna se några tydliga resultat i form av väsentligt höjd måluppfyllelse. Utvecklingsarbete tar tid och kräver uthållighet och målmedvetenhet.

Skolornas kvalitetsredovisningar utvecklas mot det bättre men denna redovisning är inte en sammanfattning av skolornas kvalitetsarbete, utan ska ge en samlad bild av läget i stadens grundskolor utifrån resultatbedömning, analys av tillgängliga data och kunskap om aktuell forskning. ILS uppges av många rektorer ha bidragit till struktur och tydlighet i kvalitetsarbetet enligt revisionsrapporten Rektors roll och ansvar (Dnr 420-172/2009).

En svårighet med skolformsvisa kvalitetsredovisningar är att resultaten ligger på en högt aggregerad nivå. Även om man bryter ner resultaten på skolnivå, är det ändå svårt att dra säkra slutsatser, eftersom forskning visar att skillnaderna inom en skola många gånger är större än mellan skolor. Resultat på skolnivå bör därmed brytas ned ytterligare för att kunna ge underlag för rektors utvecklingsinsatser.

Diagram 1

OECD PISA data from McGaw, 2008

Detta diagram visar en internationell jämförelse kring skillnader mellan och inom skolor. Sverige tillhör de länder där skillnaderna inom skolor är betydligt större än mellan skolor. Mot denna bakgrund är det betydelsefullt att skolledningar ges verktyg att analysera resultat på ämnes-, klass- och lärarnivå för att insatserna ska kunna riktas mot identifierade behov. Utvecklingsarbete kring detta har inletts i samarbete med enheten för analys och inspektion. Ett sådant verktyg som nu görs tillgängligt, är ”Motion chart” (en variant av Gap minder) som ger grafiska representationer av skolresultat för ökad tydlighet. Olika former av stöd för att använda digitala källor som LIS – stadens ledningsinformationssystem och Stockholms skolwebb i resultatbedömningar och analyser inom skolor ska också utvecklas.

GR-CF har också ambitionen att analys av resultat och utvecklingsinsatser ska grundas på evidens och beprövad erfarenhet. Därför redovisas även forskning som har inspirerat pågående och planerade insatser.

Kvalitetsredovisningen bör dessutom kunna utgöra ett kraftfullt verktyg för utvärdering av GR-CF:s samlade insatser för att bistå skolorna i arbetet mot högre kvalitet och ökad måluppfyllelse.

GR-CF har en rad instrument och källor till förfogande för sitt kvalitetsarbete. Vidare listas några forskare vars arbeten inspirerat utvecklingsarbetet inom skilda fält.

Instrument

- Ledningsverktyget ”Välskötta skolor”
- Utvecklingsdialoger med skolledningar
- Ekonomidialoger med skolledningar
- Analysseminarier för chefer och handläggare på CF
-

Källor i form av dokumentation och statistik

- Stockholms stads utbildningsinspektörers årsrapport 2009-2010
Grundskola – Förskoleklass – Skolbarnsomsorg
- Rapport från inspektion av den obligatoriska särskolan i Stockholms stad
3/2-27/5 2010
- Elevhälsorapport Läsåret 09/10
- Sambandet mellan grundskolebetyg och gymnasiebetyg läsåret 2008/2009
- Omvärldsbevakning 1/2010 och 2/2010 (Bilaga till UtbN:s
planeringsunderlag 2011-2013)
- Skolundersökningen VT 2010
- Kvalitetsredovisning för Stockholms stads grundskola, Läsåret 2008/2009
- Samlad kvalitetsredovisning för Stockholms stads skolor, Läsåret
2008/2009
- Elevresultat (betyg, resultat på nationella prov, LUS etc)
- Stockholmsenkäten 2010
- LIS (Lednings- och informationssystem)
- SIRIS (Skolverkets databas för resultat och kvalitet)
- SALSA (Skolverkets databas för lokala sambandsanalyser)

Andra rapporter och forskning

- ”Vad påverkar resultaten i svensk grundskola?” (Kunskapsöversikt,
Skolverket, 2010)
- ”Arbetar skolor systematiskt för att förbättra elevernas
kunskapsutveckling?” (Rapport 2010:10 Skolinspektionen)
- ”En beskrivning av slutbetygen i grundskolan våren 2010”, PM Skolverket
Dnr 71-2010:4
- “Visible learning”, Hattie, John, 2009.
- “In the black box: Raising standards through classroom assessment”,
Black, Paul och William, Dylan, Dpt of Education and professional
studies, Kings College, London, 1998
- Fullan, Michael, diverse skrifter

Ledningsverktyget "Välskötta skolor"

Under året har grundskoleavdelningen fortsatt att utveckla sitt ledningsverktyg för bedömning av skolornas grad av välskötthet och för hur de utvecklas. Det ger underlag för bedömningar av skolornas insatser ur flera perspektiv och kategoriseringen är tänkt som ett stöd för att identifiera vilka skolor som ligger i framkant och vilka enheter som behöver stöd och uppgifterna kommer bl.a. ur LIS.

Verktyget består av fyra delar:

- elevernas kunskapsresultat (sammanvägning av resultaten på de nationella proven i årskurs 5 samt andel behöriga till nationellt program, meritvärde och andel godkända i alla ämnen).
- skolans ekonomi
- resultat i brukarundersökningen
- resultatet i NMI (nöjd medarbetarindex).

I kunskapsmättet jämförs skolornas resultat med förväntat värde, d.v.s. en uträkning görs utifrån ett utvecklat SALSA-mått där bland annat andel elever med utländsk härkomst differentieras, (0-2 år i Sverige, 3-6 år i Sverige samt att elever som varit 7 år och mer beräknas ha samma förutsättningar att nå målen som elever med svensk härkomst).

I verktyget viktas skolornas kunskapsresultat högst - som 4, skolans ekonomi som 3, resultat brukarundersökning som 2 och NMI som 1. Verktyget är fortfarande inte färdigutvecklat men har bl.a. använts som underlag för det nyligen påbörjade Jämförelseprojektet där skolor med lika förutsättningar enligt ovan men olika resultat, jämförs för att identifiera goda exempel och avgörande faktorer som underlag för riktade insatser.

Utvecklingsdialoger – "Pedagogiska revisioner"

Utvecklingsdialogerna är en bärande del i det övergripande kvalitetsarbetet och utvecklas kontinuerligt. Avsikten är att skollledning och biträdande grundskolechef tillsammans med respektive verksamhetssekreterare gemensamt diskuterar skolans resultat och utveckling under det senaste året med utgångspunkt i föregående års revision samt relevant dokumentation (inspektörsrapporter, arbetsplaner och kvalitetsredovisningar, elevresultat, brukarundersökningar etc.) Dialogerna som hösten 2010 genomförts för fjärde gången, har utvecklats sedan starten och kommer att vidareutvecklas. Kopplingen till grundskoleavdelningens kvalitetsredovisning borde kunna vara tydligare. De utvecklingsområden som identifieras i grundskolans samlade kvalitetsredovisning borde vara en naturlig utgångspunkt för dialogerna. En tydlig dokumentation från dessa dialoger är nödvändig för att kunna ge en samlad bild av läget på stadens grundskolor som

underlag för kvalitetsarbetet i analyser och åtgärder (kvalitetsredovisningen respektive verksamhetsplanen).

Dialogerna resulterar i en uppdragsbeskrivning för varje skola och utgör därmed även utgångspunkten för de utvecklingssamtal som förs mellan rektor och biträdande grundskolechef som stöd för fortsatt utveckling.

Försök pågår med att låta dialogerna även omfatta en processinriktad analys av resultat på klass-, ämnes- och lärarnivå för att skolledningarna ska ges möjligheter till analys utifrån ett underlag på nedbruten nivå för att bättre kunna rikta insatserna. Beroende på utvärderingsresultatet kan detta bli en del av samtliga dialoger.

Analyseseminarier

Chefer och handläggare på central förvaltning har under året givits möjlighet att delta i analysseminarier med presentationer av nuläget inom några centrala områden och dokumentation i form av rapporter, omvärldsanalyser, forskningsresultat etc. Förutom en allmän kompetenshöjning, skapar dessa seminarier förutsättningar för gemensamma bilder av utbildningsförvaltningens uppdrag, roll och utvecklingsmöjligheter samt bidrar till att skapa förutsättningar för en lärande organisation som karakteriseras av delaktighet och transparens.

Inspektörernas årsrapport 2009-2010 samt rapport från särskolan 2010.

Stockholm över lag har väl fungerande skolor med fungerande skolledning, kompetent personal och ambitiösa elever som trivs och upplever trygghet, enligt inspektörernas årsrapport (inspektion är gjord på 50 enheter, varav 24 kommunala). Dock ser man en stor utvecklingspotential i arbetet mot högre måluppfyllelse i ett fortsatt målmedvetet arbete med elever i behov av särskilt stöd, t.ex. nyanlända elever med annat modersmål.

Somligt kan förbättras ytterligare. Bl.a. konstaterar inspektörerna att alltför många skolor inser betydelsen av ett målmedvetet kvalitetsarbete men att det i många fall bör utvecklas till att omfatta alla verksamhetsformer som finns på skolan. Man efterlyser en tydligare uppföljning av fritidshemmen, förskoleklasserna och särskola i de fall sådana verksamheter finns på skolan. Vidare anser man att det fortfarande brister i delaktigheten. Skolor med ett framgångsrikt kvalitetsarbete där kvalitetsredovisningen används som det strukturerande verktyg det är tänkt att vara, utmärks av en hög grad av delaktighet där alla verksamhetsformer följs upp och utvärderas, där det förs gemensamma diskussioner utifrån ett helhetsperspektiv och där även elever är delaktiga. Många gånger begränsas

diskussionen av utvärderingsresultat till arbetslags- eller årskursnivå i stället för en gemensam diskussion på skolan utifrån ett F-9-perspektiv.

Fortfarande kan inspektörerna alltså konstatera att personalens delaktighet måste öka, att rektor måste ta ett större ansvar för helheten och att förmågan till analys måste bli bättre. Man uttrycker en viss frustration över att utvecklingen går långsamt och att alltför många betraktar kvalitetsredovisningen som något som måste göras och inte som ett verktyg för verksamhetsutveckling. På flera skolor kan man fortfarande inte se hur arbetsplaner hänger ihop med kvalitetsredovisningar och att tyngdpunkten ska ligga på analys av faktiska resultat och inte på saker man gjort.

Skolornas kvalitetsredovisningar har dock över lag blivit bättre även om utvecklingstakten kunde vara högre. Utbildningsförvaltningens fortbildning i lokalt kvalitetsarbete har fortsatt under året. Projektet är avslutat men ej redovisat och GR-CF bör på olika sätt fortsätta utveckla riktat stöd i kvalitetsarbetet och tydligare följa upp att alla verksamhetsformer inkluderas i det systematiska kvalitetsarbetet.

Inspektörerna påpekar i rapporten från vårens inspektion av särskolan (inspektionen omfattar 22 skolor med särskoleverksamhet) att denna skolform är i det närmaste osynlig i de flesta kvalitetsredovisningar och aldrig synliggörs i redogörelser för måluppfyllelse trots arbetet med kravnivåer för att utveckla likvärdigheten i bedömning givit goda resultat.

Det är också önskvärt att inspektörernas årsrapport finns tillgänglig före de pedagogiska revisionerna, så att de synpunkter som framkommer verkligen används i dessa dialoger på ett framåtsyftande sätt.

Skolundersökningen

Skolundersökningen ersätter fr.o.m. 2010 den tidigare brukarundersökningen och ska nu göras årligen i stället för vartannat år. Frågeställningarna är delvis nya och den riktar sig numer till föräldrar och elever i obligatoriska särskolan, förskoleklass, årskurs 2, 5, 8 i stället för som tidigare årskurs 3, 6 och 9. Vidare ges svar på en femgradig skala jämfört med en tidigare tiogradig skala. Dessa förändringar gör det svårt att jämföra årets resultat med tidigare års resultat.

Svarsfrekvensen är också besvärande låg på vissa skolor. Låg svarsfrekvens samvarierar med hög resurstilldelning vilket kan tyda på att skolan har många elever (och föräldrar) som ännu inte behärskar svenska språket tillräckligt bra. I

årskurs 2 svarade 47 procent av föräldrarna, i årskurs 5 svarade 80 procent av eleverna och i årskurs 8 59 procent av eleverna.

Åtgärder för att öka svarsfrekvensen framledes, kan vara att informera skolledningen om genomförandet i god tid för att möjliggöra en bra information till hemmen och till eleverna kring syfte och genomförande. Kanske borde även undersökningen finnas tillgänglig på fler språk än svenska. Ansvaret för genomförandet på skolorna måste förtydligas, i synnerhet för årskurs 8.

Elevhälsorapporten

Elevhälsorapporten görs av Uppdragsavdelningen och innehåller redovisningar och slutsatser från elevhälsoområdet kring skoltrivsel, stöd i lärandet och trivsel i livet. Av resultaten i läsårets Elevhälsorapport framkommer att majoriteten av eleverna trivs och utvecklas väl i skolan.

Årets elevhälsorapport innehåller även en granskning av skolornas arbete med åtgärdsprogram.

Stockholmsenkäten

Stockholmsenkäten görs i årskurs 9 på grundskolan av USK på uppdrag av socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen i syfte att ge en bild av drogvänor, skolk, mobbning och kriminalitet samt risk- och skyddsfaktorer över tid.

Kvalitetsredovisningen baseras i hög grad på dessa verktyg, rapporter och enkäter som gjorts i staden. Synpunkter från dessa redovisas löpande i texten under respektive läroplansområde.

V BEDÖMNING AV MÅLUPPFYLLELSE PER LÄROPLANSOMRÅDE

1. Normer och värden

1.1 VERKSAMHETENS MÅL

Kommunfullmäktiges mål är att Stockholms förskolor och skolor ska ge alla ökad kunskap och utveckling i en trygg miljö. Utbildningsnämndens mål för 2010 är att alla elever/studerande omfattas av en god fysisk och psykosocial miljö.

1.2 ANALYS AV RESULTAT SAMT BEDÖMNING AV MÅLUPPFYLLELSE

För att kunna nå målet att alla elever ska omfattas av en god fysisk och psykosocial miljö krävs ett aktivt arbete från förvaltningens sida i att stötta skolorna i arbetet med normer och värden. Samtliga skolor arbetar med likabehandlingsplaner/ planer mot kränkande behandling, men dessa måste även omsättas i arbetsätt. Samtliga skolledare har under året fått information om den nya lagstiftningen på området och personal på ett 30-tal skolor har deltagit i en utbildning på Stockholms universitet kring förebyggande och främjande arbete.

Likabehandlingsarbetet går bra men bör bli mer målstyrt

Skolinspektörerna anser att de flesta skolor bedriver ett gott arbete med att främja likabehandling och förebygga diskriminering och kränkande behandling. Riktlinjer och planer uppdateras regelbundet men arbetet måste bli mer målstyrt och systematiskt med ordentliga uppföljningar av effekter av insatta åtgärder och de måste förankras bättre i hela personalgruppen så att de verkligen används som verktyg för att främja en god psykosocial miljö. Man finner även att många skolor inte skiljer mellan främjande och förebyggande arbete.

Eleverna är trygga och trivs

Elevhälsorapporten framhåller dock att de flesta elever i Stockholms stads skolor trivs bra eller mycket bra och känner trygghet. Man menar vidare att skolor som har ett utvecklat och medvetet arbete kring elevers delaktighet både individuellt och generellt i undervisningen, lyckas bättre med elevers utveckling såväl kunskapsmässigt som socialt.

Av Skolundersökningen framgår att det är en högre andel elever än förra året som anger att de känner sig trygga, så utvecklingen går åt rätt håll. Dock är det fortfarande 12 procent av eleverna i årskurs 5 och 18 procent av eleverna i årskurs 8 som ger ett lågt betyg på möjligheten att känna sig trygg i skolan. Här måste resultaten granskas på skolnivå och kanske även på klassnivå för att ge underlag för åtgärder.

I särskolan uppger de allra flesta av eleverna att de trivs och är trygga enligt inspektörernas rapport. Det är sällan som de känner sig utsatta av grundskolans elever. Inspektörerna rekommenderar i sin rapport att särskolan synliggörs i planerna mot diskriminering och annan kränkande behandling.

Anmälningar förekommer dock

2009 fanns det 80 anmälningssärenden mot Stockholms stads grundskolor från Skolinspektionen, 18 från BEO (Barn- och elevombudsmannen) och sex från DO (Diskrimineringsombudsmannen). Av de ärenden som avslutats, har 45 lett till

kritik. De flesta rör rätt till utbildningsplats och rätt till särskilt stöd, nio rör kränkande behandling mellan elever och mellan elev och lärare.

Vad betyder begreppet studiero?

Skolundersökningen visar att elever och föräldrar i alltför låg grad upplever att det är lugn och arbetsro i klassen. I årskurs 2 var det endast 52 procent av föräldrarna som ansåg att deras barn kunnat arbeta utan att bli störd, i årskurs 5 var det 58 procent av eleverna och i årskurs 8 42 procent. Det finns anledning att fundera över dessa siffror och vad som kan göras för att den upplevda studieron ska öka. Skillnaderna är stora såväl mellan som inom skolor, samt mellan könen (pojkar anser sig vara störda i mindre grad än flickor) varför det är viktigt att göra analyser på skol- och klassnivå. Det finns anledning att fundera över vad elever lägger in i begreppet studiero. Flera skolor uppger att de gör egna undersökningar som visar delvis avvikande resultat.

Stockholmsenkäten

Alkoholkonsumtionen har stadigt gått nedåt, i synnerhet bland flickor i årskurs 9 medan droganvändning och rökning ökat något från 2004.

När det gäller mobbning har andelen elever som upplever sig utsatta minskat. Generellt sett är det pojkar som mobbar och flickor som är mest utsatta för mobbning. Den psykiska hälsan bedöms som stabilt hög i ett sammanfattande index, men pojkars upplevda hälsa är något högre.

Sammanfattningsvis kan sägas att utvecklingen inom området normer och värden tycks gå åt rätt håll.

2. Kunskap och lärande/bedömning och betyg

2.1 VERKSAMHETENS MÅL

Utbildningsnämndens mål för 2010 är att ge eleverna möjlighet att uppleva kultur och att fler elever/studerande når målen för utbildningen.

2.2 ANALYS AV RESULTAT SAMT BEDÖMNING AV MÅLUPPFYLLELSE

Eftersom huvuddelen av denna redovisning handlar om analys och bedömning av kunskap och lärande/ bedömning och betyg är följande avsnitt långt och därför indelat i fem delar:

- Meritvärde, behörighet och måluppfyllelse i årskurs 9

- Nationella prov
- Bedömning och betyg
- Resurser och resultat
- När lärmiljön inte räcker till

De samlade resultaten i årskurs 9 i de kommunala grundskolorna har försämrats något, men marginella skillnader på en så aggregerad nivå är svåra att dra några slutsatser av. Det kan röra sig om tillfälliga variationer och behöver inte vara början på en nedåtgående trend. En närmare analys på stadsdelsnivå och på skolnivå visar stora variationer både uppåt och nedåt. Somliga skolor har märkbart förbättrat sina resultat medan andra fått försämrade resultat och det kan finnas flera samverkande orsaker till detta. Resultaten på nationell nivå har också gått ned vilket visas i en PM från Skolverket ”En beskrivning av slutbetygen i grundskolan våren 2010”. Samtidigt har resultaten på de nationella proven i årskurs 5 förbättrats och resultaten för eleverna i årskurs 3 ser lovande ut.

Det pågående arbetet med ledningsverktyget ”Välskötta skolor” kan ge underlag för bedömning av hur insatser i form av utvecklingsarbete och kompetensutveckling kan riktas för att få bättre effekt. Stadens kommunala grundskolor har haft gemensam ledning och styrning i fyra år och resultaten har förbättrats under perioden. Men att efter en så pass kort tid uppvisa väsentligt förbättrade resultat i årskurs 9 är inte helt realistiskt. Den strategi för stadens grundskolor som utarbetats fordrar långsiktighet och uthållighet för att ge resultat. Viktigt är dock att insatser i högre grad riktas till de områden där de gör mest nytta och anpassas efter de olika behov som finns. Sådana riktade utvecklingsinsatser har påbörjats under hösten 2010 och kommer att följas upp. Det är väsentligt att ha en samsyn kring vad det är som ska riktas, på vilka grunder ska det riktas, hur det ska ske. I samband med att skolorna utvecklas mot högre grad av välskötthet, kan man ställa sig frågan om det är tillräckligt att utgå från resultat utifrån skolors skilda förutsättningar vad gäller exempelvis elevers bakgrund och förkunskaper, undervisningsmetoder och lärarkompetens för att få ett gediget underlag för bedömning av insatsbehov eller vilka ytterligare faktorer (indikatorer) som behöver utvecklas.

2.2.1 MERITVÄRDE, BEHÖRIGHET OCH MÅLUPPFYLLELSE I ÅK 9

Här redovisas resultaten från årskurs 9 i form av andel behöriga till nationellt program, andel som nått målen i samtliga ämnen och genomsnittligt meritvärde som ju även innefattar alla betygssteg över godkänt.

Meritvärde, slutbetyg åk 9 och behörighet till nationella program²

Tabell 2: Utveckling av slutbetyg och meritvärde under perioden 2005-2010³

	2000	2002	2004	2006	2008	2010
Andel behöriga till nationellt program	87,9	87,3	89,1	89,3	88,3	87,3
Andel som nått målen i samtliga ämnen	73,1	72,0	75,1	74,4	73,8	75,0
Genomsnittligt meritvärde åk 9	209,8	212,2	217,5	218,8	221,7	219,9

Mellan 2000 och 2010 har andelen behöriga till gymnasiets nationella program minskat något medan andelen elever som uppnått målen i samtliga ämnen ökat med nästan två procentenheter. Från 2008 har denna andel ökat med 1 procent. Detta mått är kanske ett viktigare mått på måluppfyllelse. Båda måtten uttrycker godkändnivå och säger ingenting om högre betygssteg. Behörighet till gymnasiet får man genom godkänt betyg i svenska/ svenska som andraspråk, engelska och matematik, något som förändras fr.o.m. intagningen till gymnasiet 2011 då godkända betyg i åtta respektive tolv ämnen kommer att krävas för yrkesförberedande respektive högskoleförberedande program. Meritvärdet däremot, uttrycker samtliga betygsnivåer, även väl godkänt och mycket väl godkänt och beskriver därmed förändring över hela linjen. Här har värdet stadigt ökat mellan åren 2000 och 2010, från 210 till 220 poäng.

Alla elever ska ges möjlighet att förverkliga sin potential

Det är av vikt att fokus inte enbart ligger på att höja andelen godkända betyg utan att samtliga elever ges utmaningar på rätt nivå för högre resultat över hela linjen. Risken är uppenbar att skolor nöjer sig med eller koncentrerar sig på att få många elever godkända.

Andelen behöriga till gymnasiets nationella program är lika hög bland flickor och pojkar och ligger högre än snittet för riket. Meritvärdet för pojkar har sjunkit något medan flickornas meritvärde ligger på samma nivå. Det är alltså fortfarande en högre andel flickor som blir godkända i alla ämnen och som har högre meritvärden men flickornas resultat förbättras inte.

I det nyligen genomförda jämställdhetsprojektet har samtliga skolor fått ta del av resultaten fördelat på pojkar och flickor i relation till medelvärden för samtliga

² Se bilaga 1 för en sammanställning av stadens grundskolors resultat avseende meritvärde, andel behöriga till nationellt program och andel godkända i alla ämnen.

³ Siffrorna har genomgående hämtats ur SIRIS, Skolverkets databas för resultat och kvalitet.

skolor. Dessa resultat har tagits upp till diskussion med skolledningarna under utvecklingsdialogerna.

I bilaga 1 visas skolor med årskurs 9 rangordnade efter andel som nått målen i samtliga ämnen. Man kan även jämföra rangordningsplats efter samlat meritvärde och andel behöriga till nationellt program. Det är intressant att notera att skolorna placerar sig lite olika beroende på vad man väljer att sortera efter.

Måluppfyllelse i de praktisk-estetiska ämnena

Med diskussionen ovan kring läget i årskurs 9 som bakgrund, görs här en uppföljning av förra årets genomlysning av resultaten i de praktisk-estetiska (PREST) ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik och slöjd. Från och med hösten 2011 kommer det att krävas godkänt i minst tolv (för högskoleförberedande program) respektive åtta (för yrkesinriktade program) ämnen för att vara behöriga att söka till gymnasiet. Det ger än mer anledning att inte bara fokusera på svenska/ svenska som andraspråk, matematik och engelska. Inför utvecklingsdialogerna hösten 2009 tog GR-CF fram betygsstatistik för PREST-ämnena som sedan presenterades och diskuterades med skolorna under revisionerna. Syftet var dels de nämnda ändrade behörighetskraven till gymnasiet, dels att lyfta fram målet att fler elever ska nå målen i samtliga ämnen vilket i sin tur även skulle leda till ökade meritvärden.

Tabell 4: Andel som ej nått målen i de praktisk-estetiska ämnena åk 9 2009 och 2010

	Bild	Hem- och konsumentkunskap	Idrott och hälsa	Musik	Slöjd
Andel/ antal som ej nått målen 2009	4,4 procent /282	5,8 procent /370	8,0 procent /508	6,3 procent /401	4,4 procent /281
Andel/antal som ej nått målen 2010	4,8 procent /305	5,8procent /362	8,6 procent 542	5,1 procent 323	4,0 procent /251
Högsta andel ej nått målen 2009	31,7 procent	41,3 procent	39,5 procent	33,3 procent	17,5 procent
Högsta andel ej nått målen 2010	32,0procent	34,2procent	44,1procent	33,8procent	19,7procent

Måluppfyllelsen varierar kraftigt mellan skolorna och resultaten samvarierar i hög grad med måluppfyllelsen i samtliga ämnen. Det finns inget stöd för tanken att nyanlända elever med låg måluppfyllelse p.g.a. utvecklade kunskaper i svenska, skulle ha större möjligheter att nå målen i mer praktiskt inriktade ämnen. Elever i förberedelsegrupper går ofta direkt till undervisning i PREST-ämnena tillsammans med sin klass, men det tycks inte påverka möjligheterna till att uppnå godkänt i dessa ämnen. Det ämne där flest elever inte uppnår målen är Idrott och hälsa. Totalt var det 8 procent av eleverna (508) som gick ut årskurs 9 utan godkänt betyg.

Låg måluppfyllelse i PREST-ämnena samvarierar med låg måluppfyllelse i övrigt
Skolor med låga resultat i dessa ämnen har olika förklaringar till detta, t.ex. att skolorna ibland fokuserar så mycket på kärnämnen att PREST-ämnena hamnar i andra hand. En närmare analys visar dock att låga resultat i PREST-ämnena i hög grad samvarierar med låg måluppfyllelse i andra ämnen.

Ett ofta anfört skäl till den låga måluppfyllelsen i Idrott och hälsa, är kravet på simkunskaper. I områden med många invandrare från områden med krav på traditionell klädsel, är därför godkända betyg svårt att nå, men det förklarar samtidigt inte den låga måluppfyllelsen i andra PREST-ämnena på samma skolor.

PREST-ämneslärare saknar kolleger att diskutera bedömning med
Skolinspektörerna påpekar i sin årsrapport, att lärare i PREST-ämnena ofta saknar tillgång till ämneskolleger att utbyta tankar med när det gäller bedömning och betygsättning och man har också sett exempel på uppenbart orimliga betygsfördelningar i dessa ämnen. Erfarenhetsutbyten mellan skolor kring bedömningsfrågor, framför allt likvärdighet i bedömning, saknas nästan helt idag, men efterfrågas allmänt och skulle vara extra värdefullt för lärare i PREST-ämnena. Här bör GR-CF stimulera till ökat erfarenhetsutbyte, t.ex. genom nätverksträffar.

Andra förklaringar – ökad teoretisering och attityder hos elever och lärare
En annan tänkbar förklaring till den låga måluppfyllelsen är en tendens till ökad teoretisering av dessa ämnen i syfte att höja deras status. Detta kan ha fått till följd att färre elever blir godkända.

Vidare kan man fråga sig hur elevers attityder till dessa ämnen egentligen ser ut. Sannolikt finns det elever som inte anser att PREST-ämnena är lika viktiga som andra ämnen trots att alla betyg är likvärdiga i meritvärde. Det kan finnas anledning för skolorna att fundera över attityderna till dessa bland elever och lärare och hur man kan hantera dem, i synnerhet mot bakgrund av de nya behörighetskraven.

Ytterligare uppföljning önskvärd

Trots att den låga måluppfyllelsen i PREST-ämnena följdes upp i de pedagogiska revisionerna, har resultaten inte utvecklats i rätt riktning vilket är problematiskt mot bakgrund av de skärpta behörighetskraven till gymnasieskolan. Det är oacceptabelt att det finns skolor där 44 procent av eleverna inte når godkända resultat. De skolor som hade låga resultat kommer även att följas upp vid nästa pedagogiska revision. Potentialen för höjda resultat är stor.

2.2.2 NATIONELLA PROV

Här följer en redovisning av resultat på nationella prov i årskurs 3, 5 och 9.

Nationella prov i årskurs 3

2010 var första året då nationella prov i matematik och svenska/ svenska som andraspråk genomfördes i årskurs 3 officiellt och resultaten redovisas därför ganska detaljerat med resultat uppdelade efter kön på varje delprov.

Det är värt att notera att resultaten på delproven ligger betydligt högre än resultaten på samtliga delprov. Det är alltså inte så att 30 procent av eleverna inte klarar provet, utan tabellen visar att 30 procent missar någon del av provet och eftersom olika elever missar olika delprov, blir det samlade resultatet på en betydligt lägre nivå.

Matematik – nationella prov årskurs 3

Tabell 5: Andel godkända elever i respektive delprov i matematik, samt andel elever godkända elever på samtliga delprov i åk 3, uttryckt i procent 2010

Skriftliga räknemetoder			Räkna i huvudet			Tid			Likheter, tallinjen, talföljder		
Alla	Fl	Po	Alla	Fl	Po	Alla	Fl	Po	Alla	Fl	Po
85	85	86	93	92	93	91	90	92	93	92	93
Uppdelning av tal, helheter			Area, volym			Statistik, gruppuppgift			Samtliga delprov		
Alla	Fl	Po	Alla	Fl	Po	Alla	Fl	Po	Alla	Fl	Po
93	93	94	84	84	85	88	88	88	70*	70	71

*Årsmål ur VP 2010: 75 procent

Överlag är resultaten förhållandevis höga på delproven och pojkar är generellt sätt något bättre än flickor, ett resultat som går i stick stäv mot tendenser till sämre resultat för pojkar i högre årskurser, något som förtjänar att följas upp över tid.

Svenska/ svenska som andraspråk - nationella prov i årskurs 3

Tabell 6: Andel godkända elever i respektive delprov i svenska/svenska som andraspråk samt andel godkända elever på samtliga delprov åk 3, uttryckt i procent, 2010

Muntlig uppgift			Läsning skönlitterär text			Läsning faktatext		
Alla	F1	Po	Alla	F1	Po	Alla	F1	Po
94	95	93	92	93	90	91	92	91
Högläsning			Skrivuppgift berättande text (ett kriterium)			Skrivuppgift berättande text (två kriterier)		
Alla	F1	Po	Alla	F1	Po	Alla	F1	Po
92	92	91	89	92	86	87	90	84
Skrivuppgift berättande text (tre kriterier)			Skrivuppgift beskrivande text			Samtliga delprov		
Alla			Alla	F1	Po	Alla	F1	Po
93	95	91	91	92	90	77*	82	72

*Årsmål ur VP 2010: 75procent

17 procent av eleverna i årskurs 3 läste svenska som andraspråk och på några skolor läser samtliga elever denna form av svenskämnet. Resultaten är förhållandevis goda och resultaten för flickor ligger generellt några procentenheter högre än för pojkar. Samma förhållande gäller här, att resultaten på samtliga delprov ligger betydligt lägre än på delproven tagna vart för sig.

GR-CF:s omfattande utvecklingsarbete i matematik och språkutveckling kan antas ha haft positiv effekt även om det inte går att leda i bevis att just dessa insatser förklarar det relativt goda resultaten i årskurs 3. Även GR-CF:s implementeringsarbete kring mål och nationella prov i årskurs 3 har haft en positiv inverkan på skolorna och har troligen haft viss betydelse för det relativt goda resultatet.

Nationella prov åk 5 – förbättrade resultat

De nationella proven i åk 5 består av prov i engelska, matematik och svenska/svenska som andraspråk och varje ämne består av flera delprov.

Tabell 7: Andel godkända elever i respektive delprov i engelska åk 5 uttryckt i procent

Nationella prov i Engelska åk 5					
	Samtala/tala	Lyssna/förstå	Läsa/förstå	Skriva	Samtliga delprov
2009	86	86	89	89	79 t
2010	89	87	91	90	82 *

*Årsmål ur VP 2010: 80 procent

Tabell 8: Andel godkända elever i respektive delprov i matematik åk 5 uttryckt i procent

Matematik					
	Miniräknare, räknesätten	Längd, area, skala	Tid, statistik	Räknemetoder	Samtliga delprov
2009	88	82	88	84	76
2010	92	86	92	88	80 *

*Årsmål ur VP 2010: 77 procent

Tabell 9: Andel godkända elever i respektive delprov i svenska/svenska som andraspråk åk 5 uttryckt i procent

Svenska						
	Läsa, förstå litterär text	Läsa, förstå sakprosa	Skrivuppgift, berättande	Skrivuppgift, förklarande	Läsa, samtala	Samtliga delprov
2009	85	89	86	86	83	69
2010	84	89	86	85	87	73 *

*Årsmål ur VP 2010: 75 procent

Resultaten på de nationella proven i engelska, matematik och svenska i årskurs 5 visar en klar förbättring, framför allt i matematik där resultaten höjts med flera procentenheter. Resultaten fördelade på flickor och pojkar visar ingen signifikant skillnad i matematik och engelska medan resultaten för flickorna är klart bättre i svenska. Elever i Stockholms kommunala grundskolor har överlag bättre resultat än genomsnittet för riket, i regel ett par, tre procentenheter.

Noteras bör att 18 procent av eleverna i årskurs 5 läser svenska som andraspråk. De skolor som deltagit i stor utsträckning i läs- och språksatsningen visar en ökning av andelen elever som uppnått kravnivåerna enligt preliminära resultat från utvärderingen.

Nationella prov åk 9⁴

Nedan redovisas resultaten i engelska, matematik och svenska/ svenska som andraspråk för åren 2008, 2009 och 2010.

⁴ Siffrorna är hämtade från LIS och skiljer sig från Skolverkets statistik. Statistiken skiljer sig åt mellan olika källor beroende på om elever som ej deltagit i proven räknas med eller ej. Att skolorna själva rapporterar in uppgifter är ytterligare en källa till olikheter eftersom det inte är säkert att alla räknar på samma sätt. Det behöver därför klargöras hur provresultaten ska beräknas.

Tabell 10: Resultat nationella provet i engelska åk 9 2008 - 2010. Andel av elever i procent.

Engelska					
	G	VG	MVG	Ej uppnått målen	Uppgift saknas
2008	21	40	25	3	12
2009	22	43	23	3	9
2010	21	42	25	3	9

Tabell 11: Resultat nationella provet i matematik åk 9 2008 - 2010. Andel av elever i procent.

Matematik					
	G	VG	MVG	Ej uppnått målen	Uppgift saknas
2008	37	26	13	11	13
2009	36	30	11	9	14
2010	41	20	16	13	10

Tabell 12: Resultat nationella provet i svenska åk 9 2008 - 2010. Andel av elever i procent.

Svenska					
	G	VG	MVG	Ej uppnått målen	Uppgift saknas
2008	28	43	12	4	13
2009	32	42	11	4	10
2010	34	40	10	4	12

Det har inte skett någon större förändring i resultaten på de nationella proven i åk 9 sedan föregående läsår. Andelen elever som inte uppnått målen är densamma i engelska och svenska. Däremot har den ökat något i matematik till 13 procent. Samtidigt har dock uppenbarligen fler elever skrivit provet eftersom andelen Uppgift saknas minskat med motsvarande andel – 4 procent. Andelen godkända har också ökat med 5 procent, liksom antalet MVG medan andelen VG minskat med 10 procent. Resultaten överlag synes därför ligga på ungefär samma nivå som tidigare.

Ser man till hur stor andel elever som uppnått kravnivån på dessa prov, blir bilden densamma – resultaten har inte förändrats. I engelska hade 88 procent klarat nivån, i matematik 77 procent och i svenska 85 procent. Bland de elever som inte räknas som godkända, återfinns de som aldrig gjorde provet. Det är rimligt att anta att en stor del av dessa faktiskt inte hade klarat gränsen för godkänt.

Ett intressant förhållande är att andelen elever som läser svenska som andra språk är betydligt mindre än andelen som har annat modersmål och följaktligen är berättigade till modersmålsstöd. Om man anser att språkutveckling är centralt för kunskapsutveckling, borde då inte fler elever läsa kurser som ska vara avpassade efter deras behov? 20 procent av eleverna som läser svenska som andraspråk, deltar inte i de nationella proven och inte heller särredovisas resultaten för svenska respektive svenska som andraspråk i ILS, något som bör göras framöver.

LUS

Resultaten från LUS är ofullständigt rapporterade beroende på uppgivna teknikproblem vid registreringen och kan inte användas som underlag för en analys av den språkliga utvecklingen hos eleverna. Resultatregistrering i Skolwebben var ett prioriterat område under året men har inte givit önskat resultat. GR-CF ska tillse att informationen kring när resultaten ska rapporteras blir bättre då flertalet skolor registrerat resultaten, men inte i tid och inte på rätt sätt.

Mot bakgrund av att det nu finns nationella prov i svenska/ svenska som andraspråk i såväl årskurs 5 som årskurs 3, finns kanske inte längre samma behov av LUS som instrument att mäta språkutveckling längre än till årskurs 3. Som instrument betraktat är det problematiskt för äldre elever. LUS punkt 18 a exempelvis, förmodas ge en indikation på språkutvecklingen hos elever i årskurs 6 men är ett mått på lustläsning och inte direkt på språklig förmåga. Det är fullt möjligt att ha en god språklig utveckling utan att vara lustläsare.

Sammanfattning nationella prov

Resultaten i årskurs 3 ser bra ut, men jämförelsematerial saknas. Målen i årskurs 5 har överträffats i matematik och engelska men ligger på oförändrad nivå i svenska/ svenska som andraspråk. Resultaten på de nationella proven i årskurs 9 är oförändrade vilket är intressant mot bakgrund av de försämrade betygsresultaten.

Skolverkets kunskapsöversikt över förklaringar till försämrade resultat

Resultaten i svensk skola överlag har försämrats under den senaste tioårsperioden och Skolverket har sammanställt en kunskapsöversikt med fyra perspektiv som man menar påverkar resultaten i negativ riktning. Perspektiven är segregering, decentralisering, differentiering och individualisering. Segregeringen har ökat genom att elevsammansättningen blivit mer homogen på de olika skolorna. Föräldrarnas utbildningsnivå har därför fått större betydelse än val av skola. Med decentralisering avses kommunaliseringen som givit olika förutsättningar genom kommuners olika sätt att fördela resurser. I Stockholm har det sedan lång tid funnits ett utjämnande resursfördelningssystem som givit upp mot dubbel skolpeng beroende på bakgrundsfaktorer. Differentiering innebär en tendens att

gruppera elever efter prestationsnivå trots att ambitionen är att öka integreringen i alla sammanhang eftersom forskning visar att blandade grupper i längden är bäst för genomsnittligt högre måluppfyllelse. Vinsterna med inkluderande arbetssätt lyfts också i Elevhälsorapporten.

Individualisering – är det eget arbete?

Det fjärde perspektivet i Skolverksrapporten – individualisering - kan uppfattas på olika vis, men svagare elever kan drabbas hårt om individualisering innebär en ökad tendens att låta eleverna arbeta själva och att i hög grad låta dem bestämma arbetsuppgifter som ett försök att främja delaktighet i det egna lärandet. Det finns också anledning att anta att pojkars resultat påverkas mer i negativ riktning, då en färsk kunskapsöversikt (Pojkars och flickors psykiska hälsa SOU 2010:79, Mara Westling-Allodi,) visar att pojkar generellt sett överskattar sina kunskaper och förmågor i högre grad än flickor och att pojkar i mindre utsträckning väljer tillräckligt utmanande arbetsuppgifter, något som enligt Hattie m.fl. utgör en kungsväg till högre måluppfyllelse. Här har skolledningarna en viktig uppgift, att se till så att individualisering verkligen innebär individuellt anpassade uppgifter på rätt och lagom utmanande nivå och med hänsyn till olika lärostilar och inte enskilt arbete valt av eleven själv.

Analysen på gruppnivå hellre än på individnivå

Utifrån de samlade resultaten på de nationella proven är det tydligt att utvecklingsarbetet måste riktas i högre utsträckning än tidigare. Rektors kompetens när det gäller att analysera resultat på gruppnivå snarare än på individnivå måste stärkas. Skolinspektionen konstaterar i sin rapport ”Arbetar skolor systematiskt för att förbättra elevernas kunskapsutveckling?” att alltför ofta ligger skolors uppföljning av resultaten på individnivå snarare än på gruppnivå och detta gäller följaktligen även de åtgärder som föreslås, d.v.s. ansvaret förläggs till individen snarare än till skolan. Många skolor saknar verktyg att göra analyser på rätt nivåer för att identifiera utvecklingsområden som rör undervisningsmetoder, organisation etc. Det här är vanligt förekommande enligt den nationella Skolinspektionens granskning och ingenting talar för att det skulle vara annorlunda i Stockholms skolor vilket också framkommer i Elevhälsorapporten om åtgärdsprogram. Rektor måste ha kompetens och ges verktyg att kunna analysera skolans resultat, även nedbrutet på ämnes-, klass- och lärarnivå. Många lärare är av tradition vana att arbeta på egen hand och gemensamma diskussioner om metoder och innehåll där rektor är en naturlig och likvärdig samtalspartner bör uppmuntras. Rektors roll och förutsättningar för att vara pedagogisk ledare blir därför ett viktigt strategiskt utvecklingsområde för GR-CF.

Lärares ämneskompetens och didaktiska förmåga behöver också utvecklas genom riktade insatser, t.ex. tillgång till forskningsresultat och kvalificerat erfarenhetsutbyte i form av nätverk, cirklar, kompetensutveckling, lesson studies etc.

2.2.3 BEDÖMNING OCH BETYG

Det finns omfattande evidens för antagandet att ett målmedvetet arbete kring omdömen, bedömning och betyg både bidrar till ökad måluppfyllelse och till elevens förmåga att själv lära och ta ansvar för sitt lärande. De senaste åren har skolans personal arbetat med bedömningsfrågor i många sammanhang och medvetenheten om bedömningens betydelse har ökat liksom medvetenheten om graden av komplexitet. Man frågar sig oftare vad det är man betygsätter och vilka möjligheter man erbjuder eleverna att visa det man betygsätter. Överlag har kompetensen att göra bedömningar i form av omdömen och betyg ökat och kanske är det en del av svaret på de sjunkande betygsnivåerna. Att lärarna kan ha blivit bättre på att sätta rättvisande betyg, är en förklaring som Skolverket fört fram.

Bedömningsarbetet går framåt, men IUP bör utvecklas

I inspektörernas årsrapport framgår att skolornas arbete med tydliga mål och kriterier har utvecklat bedömningsarbetet i positiv riktning. De nya målen i årskurs 3, kraven på skriftliga omdömen, Skolverkets förslag till nya kursplaner etc. har givit anledning till gemensamma diskussioner på skolorna kring mål, kriterier, betyg och bedömning. Dock konstaterar inspektörerna att de individuella utvecklingsplanerna med skriftliga omdömen behöver utvecklas ytterligare och bli mer framåtsyftande. De är ännu inte ett aktivt verktyg i elevernas lärandeprocess och ofta handlar de mer om vad eleven ska göra, snarare än vad eleven ska lära sig och att ansvaret för detta åvilar eleven och dennes föräldrar medan skolans ansvar är mer oklart. Elevens delaktighet i sitt lärande och förmågan till realistisk självskattning har i forskning (Hattie m.fl.) visat sig vara av stor betydelse för ökad måluppfyllelse, liksom formativ, framåtsyftande bedömning, inte minst för de svagare eleverna.

Föräldrar till barn med annat modersmål kan ha svårighet att ta del av den individuella utvecklingsplanen (IUP) och ge sina barn hjälp i skolarbetet. Det är oklart hur många elever som får studiehandledning på modersmålet, ett förhållande att undersöka och åtgärda.

Detta arbete kring bedömning ska fortsättningsvis stödjas av GR-CF och implementeringen av de nya kursplanerna kommer att länkas till skolornas arbete

med lokal pedagogisk planering och med de individuella utvecklingsplanerna med skriftliga omdömen.

Kommentarbanker i Skolwebb ger konkretion

Under året har GR-CF tagit fram kommentarbanker i samtliga ämnen kopplade till de skriftliga omdömena för att genom exempel skapa konkretion och mer enhetliga formuleringar kring elevers kunskapsutveckling och sociala utveckling. Kommentarererna är även ett sätt att säkerställa kopplingen till de nationella styrdokumenterna och utvecklas i frö hållande till de nya kursplanerna. Kommentarbankerna finns tillgängliga i Stockholms skolwebb för alla skolor, elever och föräldrar och GR-CF bör tillse att alla skolor använder dem.

Bedömningsnätverk?

Behovet av att samtala kring bedömningsfrågor med ämneskolleger är stort för lärare i särskolan och för lärare som kanske är ensam i ämnet på sin skola, t ex många lärare i PREST-ämnen. Här borde ett ökat erfarenhetsutbyte mellan skolorna underlättas genom initiativ från GR-CF.

Sätts rättvisande betyg i Stockholms kommunala grundskolor?

Enligt inspektörsrapporten anser eleverna det, men en jämförelse mellan resultat på nationella prov och slutbetyg visar alltför stor diskrepans i många fall och bör tas upp till diskussion. Slutbetygen tenderar att ligga över resultaten på de nationella proven. Självfallet finns det en rad faktorer som inverkar på den slutliga betygssättningen och en bättre överensstämmelse kanske inte är önskvärd. En del hävdar att värdet med nationella prov bör kunna ses som ett av flera bedömningsunderlag, d.v.s. som en del av den formativa, framåtsyftande bedömningen snarare än som ett korrektiv till satta betyg. GR-CF bör följa upp dessa diskrepanser för att ta reda på vad de står för och eventuellt sätta in åtgärder.

Skillnader i betygssättning mellan skolor

Att det finns skillnader i betygssättning mellan skolor, visar rapporten ”Sambandet mellan grundskolebetyg och gymnasiebetyg läsåret 2008/2009”. Här redogörs för skillnader mellan betyg i årskurs 9 och slutbetyg på gymnasiet. Man har undersökt avvikelser under sju år och det framkommer att mönstret varit detsamma under hela perioden. Grundskolornas totala avvikelse har minskat något vilket innebär att skolorna närmat sig varandra i betygssättningen. Mönstret är likartat mellan åren – de skolor som generellt sett sätter för höga betyg än det som skattas utifrån meritvärdet är desamma, liksom de skolor som generellt sett ligger för lågt. Det förtjänar att påpekas att skolor som sätter mycket högre betyg inte är många – det rör sig om 8 procent som satt betydligt högre snittbetyg läsåret 08/09 och 18 procent som satt ett något för högt, 2 procent som satt ett betydligt lägre

snittbetyg, och 20 procent som satt ett något för lågt. 52 procent av skolorna sätter alltså betyg som ligger på förväntad nivå. GR-CF kommer närmare undersöka orsaker till avvikelserna på den handfull skolor som har sätter högre respektive lägre betyg än förväntat.

Ju mer resurser, desto större avvikelse uppåt

En intressant iakttagelse är att de här avvikelserna i hög grad samvarierar med skolans resurstäthet – ju mer resurser, desto större avvikelse uppåt. Det skulle kunna bero på att med ökade resurser följer mindre undervisningsgrupper och mer stödpersonal. Skolorna kanske därigenom har bättre förutsättningar att individanpassa undervisningen och när detta stöd sedan försvinner på gymnasiet, får dessa elever lägre betyg än förväntat utifrån meritvärdet och den grundskola de kommer från, noteras för en avvikelse enligt den metod som använts och kan, om sådana avvikelser blir frekventa, betraktas som en skola som satt för höga betyg.

Eller finns det andra förklaringar till avvikelserna?

Är avvikelserna en följd av den ökade segregeringen? Är det den ökade homogeniteten i elevsammansättning som gör det svårare att sätta rättvisa betyg? I de fall man sätter för höga betyg, kan det möjligen ses som ett sätt att ”hjälpa” elever som för övrigt inte har de bästa förutsättningarna? Känner lärarna press från skolledningen att öka andelen godkända? Blir lärare hemmablinda genom att i många år undervisar samma typer av elever? Skulle en större rörlighet i kollegierna kunna stävja den tendensen? Många kollegier är stabila och incitament för lärare att under en period byta skola, saknas. En högre rörlighet skulle även främja idé- och metodutbyte och därmed utveckling.

Vad speglar betygen egentligen?

Man kan också fråga sig vad det egentligen är som avspeglas i betygssättningen. Här, som i många andra sammanhang i skolan, är det individen som står i fokus snarare än systemet. Man sätter betyg på individens kunskaper och färdigheter men inte på skolans förmåga att bibringa kunskaper och färdigheter och inte heller på skolans sätt att ge eleven möjligheter att visa dem. Det här visar sig t.ex. i bristande förmåga att validera nyanlända elevers kunskaper i skolämnen.

Överlag finns en tendens att lägga fokus och ansvar på individen när det gäller betyg, åtgärdsprogram etc. Sällan eller aldrig söker man svaren och därmed åtgärderna på skolnivå, dvs hur skolan kan förändra undervisningsmetoder och organisation.

2.2.4 RESURSER OCH RESULTAT

I Stockholm har man sedan många år försökt kompensera skolor i områden med särskilda behov genom ett socioekonomiskt tilläggsanslag. Detta baseras på tre variabler: andel elever från familjer med låg inkomst, andel elever med utländsk bakgrund och andel elever med vårdnadshavare med låg utbildningsnivå. Skolor med höga resultat generellt har ett lågt tilläggsanslag och skolor med låga resultat har ett högt tilläggsanslag. Detta är föga överraskande eftersom skolor med de lägsta resultaten också ligger i de områden där många har såväl utländsk bakgrund, låg inkomst som låg utbildningsnivå.

Varför avviker en del skolor från det förväntade resultatet?

En jämförelse mellan faktiska resultat och förväntade resultat utifrån de socioekonomiska variablerna i ledningsverktyget ”Välskötta skolor”, visar att avvikelserna i de flesta fall är liten, men några skolor utmärker sig genom en avvikelse på mer än minus tio procentenheter. Ofta hävdas att den låga måluppfyllelsen på dessa skolor beror på många nyanlända, stor elevomsättning och låg utbildningsnivå hos föräldrarna, men tillgängligt material ger inte stöd för en sådan enkel tolkning. Det finns ännu inte tillräckligt underlag för att bedöma hur flyttströmmar går mellan skolor, men en del skolor hävdar att de har stor omsättning, ett förhållande som naturligtvis inverkar menligt på kunskapsutvecklingen hos eleverna. Verkligheten är komplex varför en fördjupad analys av verksamheten på dessa skolor är önskvärd och i en sådan analys bör resultaten brytas ned på ämnes- och klassnivå.

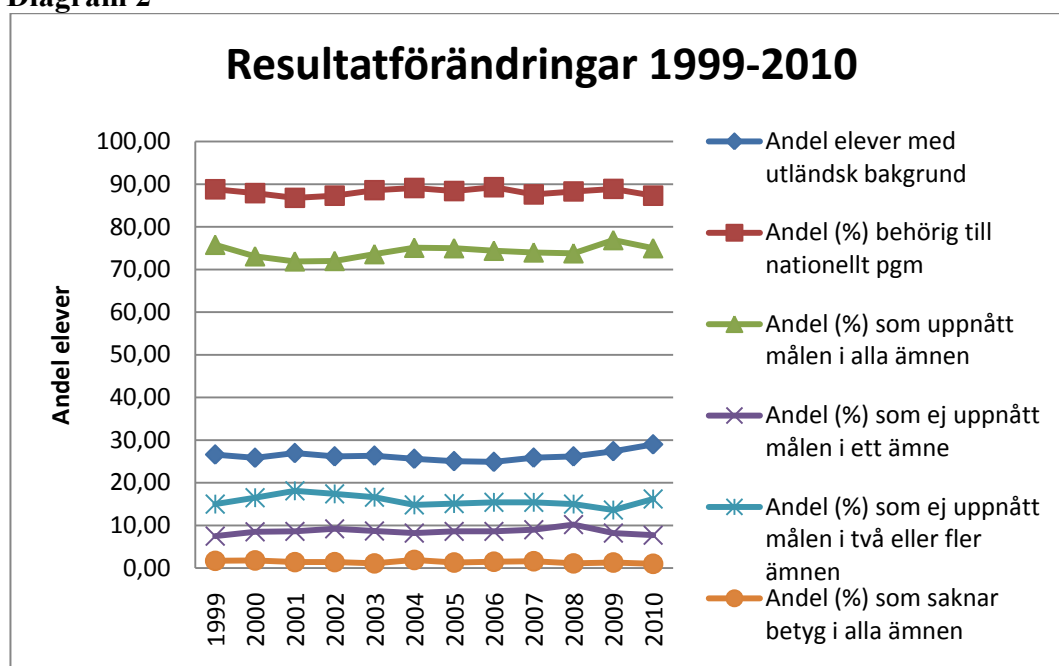
Det förtjänar att påpekas att det finns skolor som visar en positiv avvikelse på upp till 10 procent och dessa skolor kommer naturligtvis också att studeras närmare i det pågående Jämförelseprojektet där skolor med likvärdiga förutsättningar men olika måluppfyllelse jämförs på en rad punkter för att kartlägga faktorer av betydelse för att få bättre underlag för riktade insatser.

Hur skulle resultaten se ut om man bortser från nyanlända elevers resultat?

Resultaten som årets kvalitetsredovisning grundar sig på, finns inte på individnivå, endast på skolnivå. Därför går det inte att göra en undersökning där man bortser från resultaten för de elever som varit i Sverige mindre än sju år, men framöver bör en sådan kunna göras för att undersöka hur skolor lyckas med de elever som gått i skolan under en längre tid. En skola redovisar sådana resultat och finner att 93 - 96 procent av eleverna då nådde nivån för godkänt på de nationella proven i årskurs 5, jämfört med 72-75 procent om alla resultat räknades in. Därför vore det av intresse att undersöka resultaten på skolnivå för de elever som funnits på skolan en längre tid som jämförelse och att redovisa resultaten där gruppen nyanlända räknas bort. Det kommer framledes att finnas stora grupper elever med utländsk

bakgrund i skolorna och det kommer att avspeglas i resultaten. Antingen fortsätter man att redovisa resultaten som idag, eller så kan man särredovisa resultaten för att i någon mån kunna skatta skolornas kvalitet oavsett elevunderlag. Ett intensifierat arbete kring nyanlända elever kan väsentligt förbättra måluppfyllelsen, t.ex. i form av ökade möjligheter att validera kunskaper hos dessa elever, ökat stöd på modersmålet i form av studiehandledningar men även på undervisning och språkutvecklande arbetssätt. Åtgärder härvidlag beskrivs mer i detalj i 2011 års verksamhetsplan.

Diagram 2

Detta diagram visar resultatförändringar åren 1999-2010 tillsammans med andelen elever med utländsk bakgrund. Det finns en samvariation mellan låg måluppfyllelse och andel elever med utländsk bakgrund vilket inte i sig utgör ett orsakssamband. Det är dock inte orimligt att anta att så är fallet. Det finns m.a.o. en stor utvecklingspotential hos denna grupp elever för att lyfta resultaten framför allt mot bakgrund att andelen elever med utländsk bakgrund kommer att öka fortsättningsvis.

Hur används det socioekonomiska tilläggsanslaget?

Det pågår en översyn av det befintliga resursfördelningssystemet för att det bättre ska svara mot behoven. Det finns anledning att fundera över hur skolorna använder resurserna, såväl de samlade som de riktade. Skolor som får en relativt hög socioekonomisk tilldelning, använder i regel dessa till mindre

undervisningsgrupper, förstärkning av elevhälsan, mer personal med specialkompetenser, men man kan fundera över om inte andra insatser skulle vara önskvärda, som t.ex. en genomlysning av arbetssätt och lärarkompetens. Kunskaperna om i vilken mån det socioekonomiska tilläggsbeloppet verkligen kommer den tänkta gruppen till del är otillräckliga och sådana kunskaper behövs för att kunna rikta insatser.

Skolans organisation är också ett område att undersöka närmare i relation till graden av måluppfyllelse och det görs i Jämförelseprojektet.

Förskoleklass

Skolinspektörerna bedömer att kvaliteten i förskoleklasserna generellt har en god nivå. Verksamheten är varierad med skolförberedande aktiviteter i kombination med lek och rörelse. En del förskoleklasser saknar dock en varierad verksamhet som bygger på lek, skapande experimenterande och utforskande arbete. Särskilda arbetsplaner kan vara ett sätt att möta dessa behov.

Skolbarnsomsorg

Fritidshemmen håller överlag en god kvalitet enligt skolinspektörernas årsrapport och på enheter med integrerad verksamhet finns en helhetssyn på utveckling och lärande. Man ser också att gruppstorlekar och personaltäthet är väl anpassad efter behov i mångkulturella områden. Det som behöver utvecklas är samverkan med skolan och en ökad målstyrning av fritidshemmen, även om det finns flera goda exempel där samverkan fungerar bra.

Fritidshemmen får dock lägre omdömen än skolan i skolundersökningen. Föräldrarna är mindre nöjda med möjligheten till meningsfyllda aktiviteter och möjligheter till vila och lugna aktiviteter. Här har endast 68 procent givit odelat positiva omdömen. Man tycker heller inte att personalen lyssnar och tar hänsyn i hög utsträckning. 72 procent har givit positiva svar här

2.2.5 NÄR LÄRMILJÖN ÄR OTILLRÄCKLIG

Nedan följer en redovisning av vanliga åtgärder att sätta in när den normala lärmiljön av olika skäl inte räcker för att alla elever ska få en rimlig möjlighet att uppnå målen, helt eller delvis. De områden som behandlas är särskola, åtgärdsprogram, olika former av stöd för elever med behov, kompetensutveckling för lärare, särskilda utvecklingsinsatser.

Särskolan fungerar allt bättre som kunskapsförmedlare

Skolinspektörerna inspekterade 20 särskolor under våren 2010 och kan konstatera att det bedrivs en mycket målmedveten och bra undervisning med fokus på

kunskap av engagerade och kunniga pedagoger. Arbetsron är för det mesta god och eleverna säger att de trivs och lär sig mycket. Lärandemiljön är i huvudsak god och fokus ligger nu mer på kunskapsmålen än tidigare då tyngdpunkten låg på de sociala målen, detta sannolikt som ett resultat av arbetet med kravnivåer. De utvecklingsområden man identifierar är bl. a. en bättre samverkan och integrering mellan grundskola och särskola och utarbetande av egna arbetsplaner. Man ser också att fördelningen av antalet timmar måste ses över och att behovet av talpedagogiskt stöd behöver utredas.

Åtgärdsprogrammen bör handla om skolans ansvar, inte bara om elevens
Ett åtgärdsprogram ska upprättas när elev inte förväntas nå målen i något ämne, oavsett orsaker (hög frånvaro, funktionsnedsättning etc.). Rutiner för framtagande av sådana är väl utvecklade inom den obligatoriska särskolan men fungerar fortfarande mindre bra inom grundskolan enligt de inspektioner som gjorts.

GR-CF har tagit fram ett stödmaterial med bl.a. en blankett för åtgärdsprogram men denna använts ännu inte i någon större omfattning. I årets elevhälsorapport granskas skolors arbete med åtgärdsprogram och där framgår att många skolor fortfarande brister här. I alltför många fall läggs ansvaret på eleven och hemmen och man bortser från skolans ansvar att tillhandahålla en lämplig lärandemiljö och individanpassade arbetsformer. I den nya skollagen förtydligas rektors ansvar och det blir möjligt att överklaga rektors beslut att upprätta ett åtgärdsprogram men även beslut att avstå.

GR-CF bör se till att alla skolor använder det framtagna stödmaterialiet så att åtgärdsprogrammen verkligen blir ett bra verktyg för skolan att leva upp till sitt ansvar för lärandemiljön och inte förlägger ansvaret till eleven och dennes föräldrar.

Elever i behov av särskilt stöd integreras alltmer

I staden finns särskilda undervisningsgrupper och samundervisningsgrupper. I de senare undervisas grundskolelever med inlärningssvårigheter och elever mottagna i särskolan tillsammans. De flesta särskilda undervisningsgrupperna är för elever med inlärningssvårigheter. Det finns också några grupper för elever med autism, språkstörning respektive rörelsenedsättning.

Antalet särskilda undervisningsgrupper har fortsatt att minska under läsåret. Skolinspektörerna konstaterar att allt fler skolor istället för att placera elever i externa särskilda undervisningsgrupper, försöker tillgodose elevernas behov inom skolan. Detta sker antingen genom att inkludera eleverna i ordinarie klass eller genom att inrätta egna särskilda undervisningsgrupper. Detta ska ses som ett led i

arbetet att i ökad utsträckning arbeta inkluderande och möta varje elevs behov i närområdet.

Det finns dock fortfarande mycket att göra vad gäller elever i behov av särskilt stöd. Elevhälsorapporten framhåller ett inkluderande arbetssätt för att det bidrar till att eleven får känna tillhörighet och självkänsla i sin ordinarie klass, men det förutsätter att lärare utvecklar kompetens för detta. GR-CF fortsätter bidra till att skolor och lärare får rätt förutsättningar för att arbeta inkluderande med eleverna. Implementeringen av riktlinjer för arbetet med elever i behov av särskilt stöd fortsätter, både internt och på skolorna.

Kompetensutveckling för lärare i förhållande till behov/resultat.

I flera aktuella forskningsrapporter slås fast att läraren är den enskilt viktigaste påverkbara faktorn som har betydelse för elevernas lärande. Det är därför viktigt både att rekrytera skickliga lärare och att fortbilda de lärare som redan är anställda, samt att verka för att de stannar i staden. Mot den bakgrunden ska man också se det pågående arbetet med karriärtjänster i stadens skolor.

Utbildningsförvaltningen erbjuder kompetensutvecklingsinsatser på både grundläggande och avancerad nivå. De ämnesdidaktiska nätverk som startats, ska bli arenor för kvalificerat erfarenhets- och kunskapsutbyte

Vilka lärare deltar i Lärarlyftet?

I förra årets kvalitetsredovisning redogjordes för hur skolor utnyttjat Lärarlyftets möjligheter till kompetensutveckling i ämnet matematik. Av 15 skolor med sämst resultat på nationella provet i årskurs 9 hade 7 skolor inte deltagit och årets sammanställning visar att 10 skolor inte deltagit. Antalet sökta kurser har minskat från 17 till 10. Lärare på skolor med lägre måluppfyllelse har alltså inte deltagit i fortbildning i högre utsträckning.

Under läsåret 2008/2009 hade fler senarelärare (åk 7-9) än tidigarelärare (F-6) deltagit i satsningen. Trots försök att stimulera skolorna att låta fler tidigarelärare delta i satsningen under läsåret 2009/2010, har antalet högskolepoäng för tidigarelärare som deltagit i satsningen minskat, medan senarelärares tilldelade högskolepoäng ökat. Dock har fler tidigarelärare fått kompetensutveckling i naturorienterade ämnen än tidigare.

Utbildningsförvaltningen lämnar fortfarande tillbaka högskolepoäng för tidigarelärare. Även här borde insatserna kunna riktas i större utsträckning och initiativet borde ligga hos rektor utifrån identifierade behov på skolan, snarare än hos enskilda lärare. Erfarenheten visar att det ofta är samma, redan relativt

kompetenta lärare som väljer att kompetensutveckla sig och därmed nås kanske inte rätt målgrupp.

2.2.6 SAMMANFATTNING KUNSKAP OCH LÄRANDE

Sammanfattningsvis har resultaten i årskurs 9 sjunkit något och det gäller även meritvärdet, d.v.s. över hela linjen. På skolnivå kan man se att samma skolor har fortsatt låg måluppfyllelse och det är troligt att en stor del av förklaringen till detta ligger i en hög andel nyanlända. På nationell nivå hävdar Skolverket att denna trend med sjunkande måluppfyllelse kommer att fortsätta eftersom andelen elever med utländsk bakgrund kommer att öka. För att få mer detaljrika bilder av skolornas kvalitet bör man redovisa denna grupps resultat separat, hellre än att ha acceptans för att skolor med många nyanlända har låg måluppfyllelse generellt.

Samtidigt har resultaten förbättrats på de nationella proven i årskurs 5 och resultaten av de nya proven i årskurs 3 ser hoppingsvande ut. Resultaten för årskurs 9 är i stort sett oförändrade, trots de sjunkande betygen, vilket kan förklaras med att en del elever inte gör proven.

Det finns en stor utvecklingspotential hos nyanlända elever. Skolor med många nyanlända får hög socioekonomisk tilldelning, men det saknas kunskaper om hur dessa extramedel används. Här finns med stor sannolikhet underlag för riktade insatser liksom i Jämförelseprojektet där skolor med likvärdiga förutsättningar men olika måluppfyllelse jämförs på en rad punkter för att kartlägga faktorer av betydelse för att få bättre underlag för riktade insatser. Väsentligt högre måluppfyllelse bör kunna uppnås genom en kraftfull satsning på dessa elever. Som exempel kan nämnas ökade möjligheter att validera kunskaper hos dessa elever, ökat stöd på modersmålet i form av studiehandedningar men även på undervisning och språkutvecklande arbetssätt. Preliminära resultat från en utvärdering av läs- och skrivsatsningen visar att det går att förbättra resultaten överlag. Åtgärderna beskrivs mer i detalj i 2011 års verksamhetsplan.

Det är också av vikt att skolorna arbetar för att alla elever får utmaningar för att uppfylla sin potential och att man därför funderar över hur incitamenten till ökat meritvärde egentligen ser ut.

Arbete kring bedömning och likvärdighet bör fortsättningsvis stödjas av GR-CF och implementeringen av de nya kursplanerna länkas till skolornas arbete med lokal pedagogisk planering och med de individuella utvecklingsplanerna med skriftliga omdömen.

Individuella studieplaner och åtgärdsprogram är viktiga instrument för skolorna, både för måluppfyllelse generellt och som verktyg att öka elevens delaktighet i sitt eget lärande. GR-CF bör tillse att dessa verkligen blir de verktyg de är tänkta att vara.

Överlag bör rektors roll och förutsättningar för att vara pedagogisk ledare vara ett viktigt strategiskt utvecklingsområde för GR-CF. Rektor måste ha kompetens och ges verktyg att kunna analysera skolans resultat, även nedbrutet på ämnes-, klass- och lärarnivå.

3. Ansvar och inflytande

3.1 VERKSAMHETENS MÅL

Utbildningsnämndens mål 2010 är att alla elever/studerande ges förutsättningar för att kunna ta ansvar för det egna lärandet.

3.2 ANALYS AV RESULTAT SAMT BEDÖMNING AV MÅLUPPFYLLELSE

Samstämmig forskning (Black, William m.fl.) pekar på vikten av att eleverna förstår vad de ska lära sig, hur de blir bedömda och hur de ges möjligheter att visa vad de kan. Elevers kunskap och förståelse för målen ger dem möjligheter att ta eget ansvar, att lära att lära och att ha inflytande över sina studier. Mot bakgrund av detta, genomförs en rad insatser för att öka lärares kompetens i bedömningsfrågor, inte minst för lärare som normalt inte sätter betyg. Även elevens förmåga till självskattning framhålls som en framgångsfaktor för elevens möjligheter att få kontroll över sin kunskapsutveckling (Hattie).

I skolinspektörernas årsrapport konstaterar man att de individuella utvecklingsplanerna (IUP) ännu inte är ett aktivt verktyg för detta. Liksom i många åtgärdsprogram, läggs huvuddelen av ansvaret på eleven och hemmet och inte på skolans förmåga att möta varje elevs behov. Här identifierar inspektörerna ett viktigt utvecklingsområde. Under året har en kompetensutvecklingsinsatsning – ”Rektors arbete med IUP” - genomförts för att öka skolledares kompetens att leda det pedagogiska utvecklingsarbetet. Hur man kan öka elevens delaktighet i sitt eget lärande är ett område att diskutera i dialogerna med skolledningarna.

Hur nöjd är man med sitt inflytande?

I Skolundersökningen framgår det att föräldrar till elever i årskurs 2 inte är särskilt nöjda med hur de upplever sina barns möjligheter till inflytande över sitt skolarbete. 71 procent uppger att de är nöjda, men här ska man hålla i minnet att

svarsfrekvensen endast var 47 procent. Av eleverna i årskurs 5 där 80 procent svarade, uppger 83 procent att de är nöjda med sitt inflytande över skolarbetet. I årskurs 8 är det dock bara 61 procent som anser sig nöjda, men även här var svarsfrekvensen låg – 59 procent.

Det är kanske anmärkningsvärt att cirka 40 procent av eleverna i årskurs 8 är missnöjda med sina möjligheter att ha inflytande över skolarbetet även om siffrorna är bättre än föregående år. Vad står sådana siffror för? Eftersom bara drygt hälften av åttondeklassarna svarat på undersökningen kan man kanske inte dra några slutsatser alls. Kanske är de som svarat inte representativa, men om de är det, finns ett stort problem om man anser att inflytande är en viktig del i ett arbete som syftar mot högre måluppfyllelse. Det är därför angeläget följa upp detta på samtliga nivåer. Det är svårt att göra exakta jämförelser med förra årets brukarundersökning men det kan vara intressant att notera att motsvarande siffror på dessa frågor för årskurs 9 låg betydligt lägre – eleverna var alltså tillsynes mer tillfreds med sina möjligheter till inflytande. Kanske är 14-åringar i regel mer benägna att ge negativa svar än 15-åringar?

I Skolundersökningen har man även ställt frågan om eleven vet vad man behöver kunna för att nå målen. Här ger 81 procent positiva svar i årskurs 5 men bara 66 procent i årskurs 8. Dock är det ett bättre resultat än förra året så trenden är klart positiv.

I andra typer av enkäter, rankar elever möjligheter att till inflytande högt. I den nya skollagen poängteras elevers inflytande och att skolan ska samverka med föräldrar och elever i alla väsentliga delar som rör skolans utformning av elevernas utbildning. Detta är viktiga frågor för central förvaltning att diskutera med skolor och rektorer eftersom det handlar om den totala brukarnöjdheten.

Samtidigt bör man fråga sig hur eleverna tolkar de frågor som ställs. Lärare hävdar ibland att elever inte alltid är medvetna om när de är med och påverkar innehåll, arbetssätt och annat. Elever lägger kanske in andra innebörder i frågeställningarna. Enkät svar bör alltid tas med en nypa salt och kanske bör man finna alternativa sätt att mäta eller uppskatta graden av elevinflytande.

Sammanfattning

Det återstår ännu en del att göra när det gäller elevernas inflytande över sin skolsituation i stort och över sitt lärande. GR-CF bör fundera över hur användningen av stödmaterialet kring IUP kan öka på skolorna. Hur man kan öka elevers delaktighet i sitt lärande är ett område att diskutera i dialogerna med skolledningarna. IUP är ett viktigt redskap för detta.

4. Samverkan

4.1 VERKSAMHETENS MÅL

Utbildningsnämndens mål 2010 är att samarbetet mellan socialtjänst, förskola, skola, polis och föräldrar stärks.

4.2 ANALYS AV RESULTAT SAMT BEDÖMNING AV MÅLUPPFYLLELSE

Samverkan skola – socialtjänst utvecklas alltmer

Utbildningsförvaltningen har tillsammans med socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen skapat en samverkansöverenskommelse mellan förskola, grundskola, särskola, gymnasieskola och individ- och familjeomsorg för en gemensam helhetssyn på barn och ungas utveckling och lärande. Idag finns det samverkansavtal i alla stadsdelar utom två (Spånga-Tensta och Södermalm) och implementeringen av samverkansformerna är i full gång. Ett antal samverkansområden har identifierats och riktlinjer har utarbetats inom områden som t.ex. övergången mellan förskola och grundskola, barn och unga som far illa, brottsförebyggande arbete. Det finns också ett framtaget stödmaterial för hur samverkan ska gå till med ansvarsfördelning etc.

Samverkan förskola – skola fungerar bra

Samverkan kring övergången mellan förskola och förskoleklass/skola bedöms generellt fungera bra i många stadsdelar men skolinspektörerna bedömer att det fortfarande är stora variationer mellan skolor och stadsdelar och rekommenderar därför ytterligare förstärkningar av samverkan, t.ex. genom att pedagoger från båda verksamheterna regelbundet möts och diskuterar kunskapssyn och hur man främjar lärande för en bättre kontinuitet. Det förekommer också ofta att förskollärarna får nya grupper varje år varför eleverna får en ny lärare i årskurs 1.

Samverkan särskola – förskola/landstinget

Det är särskilt angeläget att övergången mellan förskola och skola fungerar väl för de barn som är aktuella för mottagande inom särskolan. Med anledning av detta driver utbildningsförvaltningen samverkansmöten mellan skolor med särskoleverksamhet och stadsdelarna. De personer som arbetar med barn i behov av särskilt stöd i förskolan får på detta sätt bättre kännedom om de olika skolorna och kan i och med detta på ett bättre sätt stötta barn och vårdnadshavare i planering och val av skolgång. Resultatet av detta är att föräldrar får ett bättre sammanhållet stöd.

Samma typ av samverkansmöten sker även mellan särskoleorganisationerna och landstinget. Syftet med detta är att öka möjligheten att skapa nätverk kring elever i behov av särskilt stöd.

Samverkan skola – fritidshem kan bli ännu bättre

Samverkan fungerar allt bättre men skolinspektörerna skriver i sin årsrapport att för att skapa ännu bättre förutsättningar för samverkan, bör rektor ta ett större ansvar för verksamhetens målstyrning. Fritidshemspersonalen bör i större utsträckning ingå i skolans helhet genom att delta i utformandet av elevernas sociala mål i IUP och i utvecklingssamtalen. Personalen bör också i större utsträckning utveckla laborativa, utforskande arbetssätt vilket kräver kompetenshöjande insatser. Skolorna behöver också bli bättre på att använda fritidspersonalens kompetens i det pedagogiska arbetet under skoltid och att detta inte görs, anser man beror på otydlighet kring uppdraget under skoltid.

Sammanfattningsvis fungerar samverkan bra och insatser i form av riktlinjer, stödmaterial etc. har haft god effekt.

VI SAMLAD ANALYS AV KVALITETSREDOVISNINGEN OCH FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER FÖR UTVECKLING

Visionen En skola i världsklass innebär att skolan ska vara världsbäst för varje elev. Detta innebär att skolan måste anpassa förhållningssätt, innehåll, metoder, arbetsorganisation m.m. till elevens förutsättningar och behov. Härvid krävs kunskap om vad eleven redan kan och hur eleven lär sig samt en bred repertoar av undervisningsmetoder. Eleven ska stimuleras att utveckla sin fulla potential och ges kunskaper och redskap för att skapa sig ett gott liv i en globaliserad värld. Utbildningsförvaltningens uppdrag är att organisera ändamålsenligt stöd för skolornas arbete för att nå visionen, ett stöd som grundar sig på analys av tillgängliga data samt på vetenskap och beprövad erfarenhet.

Stockholms stads grundskolor håller över lag god kvalitet och resultaten ligger över rikssnittet. Det finns emellertid potential för ytterligare förbättrade resultat och viktiga utvecklingsområden måste fortsättningsvis stå i fokus. En satsning på skolor eller delar av skolor med låg måluppfyllelse får dock inte innebära att alla elevers resultat inte höjs. Incitament för alla skolor att höja alla elevers resultat är nödvändiga.

Skillnaderna mellan och inom skolorna är fortfarande stora vad gäller måluppfyllelse inom de läroplansområden som är utgångspunkten för denna kvalitetsredovisning. Det är i sig anledning nog att i ökad utsträckning rikta stödet till skolledningens systematiska kvalitetsarbete. Rektor måste ha kompetens och verktyg att kunna analysera skolans resultat, även nedbrutet på ämnes-, klass- och lärarnivå. Alltför ofta är skolornas bättre på att följa upp resultat på individnivå än på grupp- eller skolnivå och detta gäller följaktligen även de åtgärder som föreslås. Många skolor saknar verktyg att göra analyser på såväl mer som mindre aggregerade nivåer för att identifiera utvecklingsområden som rör undervisningsmetoder, organisation etc. Det här är vanligt förekommande enligt den nationella Skolinspektionens granskning. Rektors roll och förutsättningar blir därför ett viktigt utvecklingsområde för GR-CF.

En stor potential för ökad måluppfyllelse ligger i elever i behov av särskilt stöd. Genom att använda åtgärdsprogram etc. som ett sätt att fokusera på förbättringsarbete på skol- klass- ämnes- och lärarnivå i stället för på elevnivå, kan stora förbättringar åstadkommas som kan leda till ökad måluppfyllelse. En medveten satsning på elever som varit i Sverige kort tid, kan också leda till väsentligt högre måluppfyllelse t.ex. genom insatser att validera nyanlända elevers ämneskunskaper, tillgång till studiehandledning och viss undervisning på modersmålet, samt genom fortsatta satsningar på språkutvecklande arbetssätt.

I förra årets kvalitetsredovisning konstaterades att uppföljningen av många utvecklingsinsatser, såväl nationellt som lokalt initierade, inte varit tillräcklig för att kunna säga vilka insatser som ger resultat. Utvärdering har i flera fall beställts i efterhand av de projektansvariga. Nya utvecklingsprojekt bör därför innehålla en genomtänkt plan för utvärdering där det framgår vad som ska utvärderas, hur, när och av vem. Utvärderingen bör hållas åtskild från projektet.

GR-CF:s utvecklingsinsatser har blivit mer strategiska och arbetet med att rikta insatserna måste fortsätta. Det är väsentligt att ha en samsyn kring vad det är som ska riktas, på vilka grunder ska det riktas, hur det ska ske.

Vidare bör GR-CF fortsättningsvis stödja implementeringen av de nya kursplanerna och tillse att de länkas till skolornas arbete med lokal pedagogisk planering och med de individuella utvecklingsplanerna med skriftliga omdömen för att dessa ska bli aktiva redskap i elevens lärande.

Utifrån den analys som gjorts i kvalitetsredovisningen föreslår utbildningsförvaltningen följande utvecklingsområden för 2010/11 i syfte att förbättra måluppfyllelsen. Inom dessa kommer sedan handlingsplaner i form av åtgärder och indikatorer att föreslås i verksamhetsplanen för 2011.

- Öka förutsättningarna för skolledare att fungera som pedagogiska ledare i syfte att utveckla lärares kompetenser.
- Utveckla stöd för skolledare att systematisera egna resultat på skolnivå som grund för analys för utvecklingsarbete där fokus ligger på åtgärder på skol- klass- ämnes- och lärarnivå så att ansvaret i högre grad förläggs till skolan som lärandemiljö och inte till enskilda elever.
- Formulera strategier för att rikta GR-CF:s utvecklingsinsatser i högre grad utifrån en medvetenhet om vad som ska stödjas och hur stöd kan riktas och med tydliga planer för uppföljning.
- Stödja implementeringen av de nya kursplanerna så att arbetet länkas till arbetet med lokal pedagogisk planering, IUP och andra åtgärder att få eleverna mer delaktiga i sitt eget lärande.
- Utveckla stöd för att förbättra skolbarnsomsorgen och öka personalens kompetens.

Bilaga 1: Stadens grundskolor* sorterade efter andel elever som nått målen i alla ämnen VT 2010

*I tabellen ingår endast skolor som hade minst 20 elever i årskurs 9.

Skola	Genomsnitt meritvärde	Ranking	Andel behöriga nationellt program	Ranking	Andel som nått målen i alla ämnen	Ranking
Stadens genomsnitt	219,9		87,3		75	
Högländsskolan	255	5	100	1	96,6	1
Adolf Fredriks musikklasser	271,8	1	98,9	4	95,6	2
Mälarhöjdens skola	268,1	2	97,7	8	95,3	3
Äppelviksskolan	263,9	4	99,4	2	94,8	4
Rödabergsskolan	268	3	97,4	11	92,2	5
Rålambshovsskolan	244,1	10	98,6	6	92,1	6
Katarina Norra skola	249,6	8	98,5	7	91	7
Enskede skola	229,5	24	96,4	13	91	8
Sjöstadsskolan	228	26	97,7	9	90,9	9
Björkhagens skola	223,4	29	94,3	23	90,7	10
Södermalmsskolan	243,2	11	97,6	10	90,4	11
Engelbrettsskolan	250,8	6	98,8	5	89,2	12
Abrahamsbergsskolan	249,7	7	99	3	88,5	13
Aspuddens skola	231,6	20	96,1	15	88,4	14
Sundbyskolan	238,5	13	94,8	21	88,3	15
Mariaskolan	236,2	16	94,9	19	87,3	16
Södra Ångby skola F-9	234	19	93,4	28	86,8	17
Sturebyskolan	222,6	30	92,6	29	85,1	18
Nya Elementar	238,3	14	91,7	30	85	19
Johan Skytteskolan	224,9	28	93,8	25	84,5	20
Vasa Real	234,9	17	94,7	22	83,7	21
Eriksdalsskolan	230,5	22	90,5	32	83,7	22
Hässelby Villastads skola	231,1	21	95,7	17	82,9	23
Tätorpsskolan	219,3	34	89,3	35	82,1	24
Åsö grundskola	244,7	9	96,3	14	81,7	25
Blommensbergsskolan	228,8	25	94,9	20	81,6	26
Nytorpsskolan	210,9	37	93,8	26	81,3	27
Trollbodaskolan	237,1	15	93,9	24	80,6	28
Gärdesskolan	234,3	18	95,7	16	80,5	29
Sofia skola	222,3	31	91	31	80,5	30

Skola	Genomsnitt meritvärde	Ranking	Andel behöriga nationellt program	Ranking	Andel som nått målen i alla ämnen	Ranking
Sjöängsskolan	194,6	46	88,8	37	79,8	31
Årstaskolan	211,2	36	90,5	33	79,7	32
Högalidsskolan	221,3	32	93,6	27	77,6	33
Stadshagsskolan	239,8	12	96,8	12	75,8	34
Matteusskolan	226,4	27	95,2	18	75,2	35
Slättgårdsskolan	204,4	41	83,9	42	74,2	36
Vinstagårdsskolan	230,4	23	90,1	34	73,7	37
Enbacksskolan	204,2	42	80	45	73,3	38
Skarpnäcks skola	208,9	40	89,3	36	73,2	39
Spånga gymnasium, grundskolan	221,1	33	84,9	39	73,1	40
Vällingbyskolan	210,9	38	88,2	38	72,9	41
Hökarängsskolan	192,5	48	84,5	41	70,1	42
Alviksskolan	214,2	35	75,6	49	68,1	43
Gubbängsskolan	197,1	43	84,9	40	66,7	44
Bäckahagens skola	209	39	83,5	43	66	45
Sätraskolan	184,1	51	71,4	56	62,5	46
Solbergaskolan	188,3	49	76	48	60	47
Ärvingeskolan	194	47	79,4	46	57,8	48
Smedshagsskolan	160,4	62	62,5	61	54,2	49
Kvickenstorpsskolan	194,7	45	73,8	50	52,3	50
Grimstaskolan	176,4	58	67,4	57	52,2	51
Fruängens skola	180,1	55	78,6	47	51,8	52
Bagarmossens skola	186,9	50	72,1	55	50,8	53
Söderholmsskolan	195,3	44	80,8	44	50	54
Lillholmsskolan	181,6	53	73,2	52	50	55
Hässelbygdsskolan	176,9	57	62,5	60	50	56
Bredängsskolan	161,3	61	73,7	51	47,4	57
Rågsvedsskolan	171,1	60	55,6	62	46	58
Husbyskolan	183	52	72,7	53	45,5	59
Akallaskolan	179,2	56	65,3	59	43,1	60
Hagsätraskolan	173,8	59	72,7	54	42,9	61
Rinkebyskolan	154,4	63	48,9	63	29,3	62
Bredbyskolan	180,2	54	66,7	58	29,2	63
Hjulstaskolan	137,2	65	43,3	64	27,6	64
S:t Örjans skolor	150,7	64	38,8	65	26,5	65